

Instruments i Eines Digitals per a l'Estudi de l'Antiguitat

Codi: 104192
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2503702 Ciències de l'Antiguitat	FB	1	1

Professor/a de contacte

Nom: Agustí Alemany Vilamajó
Correu electrònic: Agustí.Alemany@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)
Grup íntegre en anglès: No
Grup íntegre en català: Sí
Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Jordi Cortadella Morral

Prerequisits

En la mesura que aquesta és una assignatura introductòria adreçada a estudiants principiants amb diferents nivells de base, hom partirà dels coneixements i destreses que l'estudiant ha adquirit al llarg de la seva formació preuniversitària. És molt important que els estudiants s'avesin a llegir en les llengües més usuals de la tradició acadèmica europea: anglès, francès, italià, etc ... De manera semblant, seria molt convenient encetar l'estudi de la llengua alemanya.

Objectius

El coneixement i domini d'uns mètodes i tècniques específics són necessaris per a tota investigació en Ciències de l'Antiguitat. L'assignatura *Instruments i eines digitals per a l'estudi de l'Antiguitat* vol proporcionar als estudiants, d'una banda, una orientació de caràcter general sobre les disciplines que tenen com a objectiu l'estudi de l'Antiguitat (en què consisteixen i com van sorgir), i, d'una altra, uns coneixements pràctics de caràcter metodològic per a cadascuna d'elles, amb especial atenció als recursos digitals i amb un enfocament essencialment pràctic. En l'àmbit de la Filologia, els estudiants s'aproparan a l'estudi crític dels textos i a l'evolució dels Estudis Clàssics des de l'Edat Mitjana fins a l'actualitat. Així mateix, hom tindrà oportunitat de conèixer els principals recursos de referència, tant bibliogràfics com digitals, per a l'estudi dels textos, el lèxic, la gramàtica i la literatura grecs i llatins. De la mateixa manera, pel que fa als estudis històrico-arqueològics, l'objectiu serà donar a conèixer la història de la disciplina i les principals corrents d'interpretació, obres de referència, revistes i repertoris bibliogràfics de cada període, amb especial atenció als recursos digitals, així com introduir l'estudiant en els mètodes propis de l'anàlisi històrico-arqueològica (heurística, crítica i síntesi).

Competències

- Adquirir habilitats que facilitin el treball en equip.
- Aplicar els principals mètodes, tècniques i instruments per a l'anàlisi històrica.
- Dominar l'ús dels instruments específics per a l'anàlisi del món antic, fent especial atenció a les eines digitals.

- Elaborar projectes sobre aspectes del món antic amb visió holística.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Utilitzar amb precisió les tècniques de recopilació, organització, i ús de la informació i documentació relatives a l'Antiguitat.

Resultats d'aprenentatge

1. Aconseguir informació sobre fets històrics, socials o culturals a partir de l'ús de les fonts documentals i digitals.
2. Analitzar les diferents perspectives historiogràfiques.
3. Avaluar i resoldre críticament els problemes historiogràfics propis de les ciències de l'antiguitat.
4. Citar les fonts consultades per elaborar treballs de recerca.
5. Reconèixer i posar en pràctica les habilitats per treballar en equip següents: compromís amb l'equip, hàbit de col·laboració, capacitat per incorporar-se a la resolució de problemes.
6. Resumir les principals etapes de l'evolució dels estudis clàssics des de l'antiguitat fins als nostres dies.
7. Utilitzar diferents aplicacions informàtiques per al tractament de textos en grec i en llatí.
8. Utilitzar les eines digitals bàsiques necessàries en la pràctica professional relacionada amb els estudis de l'antiguitat clàssica.
9. Utilitzar recursos digitals com bases de dades, repositoris de textos o diccionaris, necessaris per manejar i interpretar textos antics.

Continguts

L'assignatura està dividida en dues parts, una primera dedicada a l'estudi dels instruments i eines per a l'estudi de l'antiguitat des d'una perspectiva filològica i una segona que tracta la qüestió des d'una perspectiva històrica o historiogràfica.

0. Introducció - les Ciències de l'Antiguitat: Filologia, Història & Arqueologia.

I. INSTRUMENTS I EINES PER A L'ESTUDI FILOLÒGIC DE L'ANTIGUITAT

1. Filologia i Filologia Clàssica (Filologia Grega, Filologia Llatina i Lingüística Indoeuropea).

2. Relacions de la Filologia amb altres ciències: filologia formal (paleografia, epigrafia, codicologia, papirologia, lingüística) vs. filologia real (geografia, història, religió, mitologia, filosofia, retòrica, arquitectura, art, cuina, etc.).

3. La transmissió textual (I): els textos a l'antiga Grècia; els textos a Roma; el període bizantí; l'occident llatí medieval.

4. La transmissió textual (II): l'Humanisme i el Renaixement (les edicions impreses); el naixement del mètode crític (del Renaixement als nostres dies).

5. El treball filològic: la crítica textual; la lectura de l'aparat crític.

6. L'anàlisi del text: la traducció i el comentari lingüístic i de *realia*.

7. Instruments i eines digitals:

7.1. Diccionaris més importants.

7.2. Col·leccions de textos.

7.3. Obres enciclopèdiques i *Corpora*.

7.4. Revistes de Filologia Clàssica més importants.

7.5. Repertoris bibliogràfics.

7.6. *Thesauri*

II. INSTRUMENTS I EINES PER A L'ESTUDI HISTÒRIC DE L'ANTIGUITAT

1. Història i Història Antiga (Història de Grècia, Història de Roma).

2. Relacions de la Historiografia amb altres ciències: arqueologia, epigrafia, numismàtica, etc.

3. La transmissió historiogràfica (I): la historiografia a l'antiga Grècia; la historiografia a Roma; el període bizantí; l'occident llatí medieval.

4. La transmissió historiogràfica (II): l'Humanisme i el Renaixement; el naixement del mètode històric crític (de la Il·lustració als nostres dies).

5. El treball històric: la crítica històrica; la lectura de l'aparat crític.

6. L'anàlisi històrica.

7. Instruments i eines digitals en Història Antiga:

7.1. Bibliografia. Revistes, articles i obres.

7.2. Sistemes de citació.

7.3. Eines i recursos bibliomètrics de caire digital.

7.4. Els índex d'impacte.

Metodologia

La metodologia docent d'aquesta assignatura consistirà a alternar les explicacions teòriques de cadascun dels temes recollits en el temari amb la realització d'exercicis i activitats pràctiques que ajudin l'estudiant a conèixer les principals eines de treball i de recerca pròpies de les Ciències de l'Antiguitat. La primera part de l'assignatura es centrarà en una aproximació filològica, mentre que la segona ho farà en una d'històrica; tant l'una com l'altra combinaran una vessant teòrica amb una d'eminentment pràctica per tal de familiaritzar els estudiants amb el seu objecte d'estudi.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Preparació d'un treball escrit (Filologia)	35	1,4	4, 6, 7, 8, 9
Tipus: Supervisades			
Preparació d'un treball escrit (Història)	35	1,4	1, 2, 3, 5
Tipus: Autònomes			
Estudi & preparació de dos examens parcials	70	2,8	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9

Avaluació

Cadascuna de les dues parts (filològica i històrica) es clourà amb un examen (teòric i/o pràctic) sobre els continguts vistos a classe (25% + 25%) i inclourà una segona activitat; en el cas de la part filològica, un treball consistent en la preparació d'un dossier de fonts (edicions, traduccions, referències enciclopèdiques, articles i especialment recursos online, etc) sobre un personatge de les *Vides Paral·leles* de Plutarc (20%); en el cas de la històrica, la redacció d'una entrada de diccionari sobre el mateix personatge de les *Vides Paral·leles* de Plutarc (20%).

El lliurament dels treballs, així com la realització dels exàmens, són dos requisits indispensables per a poder optar a la reavaluació.

La nota mínima dels treballs i dels exàmens per poder fer mitja serà de 4, si bé la nota mitjana final (suma de totes els elements avaluable) ha de ser igual o superior a 5. Els alumnes que no arribin al 5 de nota mitjana final podran optar a la reavaluació.

La reavaluació consistirà en la realització d'una prova equivalent a la realitzada i no superada, si bé la nota màxima que es podrà obtenir en la reavaluació és de 5 (Aprovat).

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència y participació a classe	10%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
Examen (part filològica)	25%	2	0,08	1, 3, 6
Examen (part històrica)	25%	2	0,08	1, 2, 3
Treball I: dossier de fonts (Filologia)	20%	3	0,12	4, 7, 8, 9
Treball II: entrada de diccionari (Història)	20%	3	0,12	1, 2, 3, 5

Bibliografia

Part filològica

- Aldama Roy, A.M^a. & al. (1999). *La Filología Latina hoy. Actualización y perspectivas*, Sociedad de Estudios Latinos, 2 vols., Madrid.
- Bejarano, V. (1975). "La Filología Latina: objetivos y métodos", *Durius*, 3 (1975), p. 53-144.
- Cavallo, G.-Chartier, R. (ed.) (1998). *Historia de la lectura en el mundo occidental* [*Storia della lettura*, Roma & Bari, 1995], Madrid.
- Curtius, E.R. (1989⁵). *Literatura europea y Edad Media Latina* [*Europäische Literatur und lateinisches Mittelalter*, Berna 1948], 2 vols., México-Madrid-Buenos Aires.
- Del Hoyo, J. (2000). "Filología clásica, ¿disciplina en crisis?", *EClás* 42 (2000), p. 117-140.
- Della Corte, F. (dir.) (1972-75). *Introduzione allo studio della cultura classica*, 3 vols. Milano.
- Dickey, E. (2007). *Ancient Greek Scholarship. A Guide to Finding, Reading, and Understanding Scholia, Commentaries, Lexica and Grammatical Treatises, from their Beginnings to the Byzantine Period*. An American Philological Association Book, London & New York.
- Guzmán Guerra, A.-Tejada Caller, P. (2000). *¿Cómo estudiar filología?*, Madrid.

- Pfeiffer, R. (1981). *Historia de la filología clásica* [*History of Classical Scholarship*, Oxford 1968-1976], 2 vols., Madrid.
- Quetglas, P. (1985). *Elementos básicos de filología y lingüística latinas*, Barcelona 1985.
- Reynolds, L.D.-Wilson, N.G. (1995). *Copistas y filólogos* [*Scribes and Scholars*, Oxford 1968, 1974²], Madrid.
- Scialuga, M. (2003). *Introduzione allo studio della cultura classica*, Alessandria.
- Timpanaro, S. (2004 [1963]). *La genesi del metodo del Lachmann*, Torino.

Part històrica

- Aurell, J.-Balmaceda, C.-Burke, P.-Soza, F. (2013). *Comprender el pasado. Una historia de la escritura y el pensamiento histórico*. Madrid.
- Balcells, A. (coord.) (2004). *Història de la historiografia catalana*. Barcelona.
- Burrow, J. (2009). *Historia de las Historias de Heródoto al siglo XX*. Barcelona.
- Fontana, J. (1982). *Historia. Análisis del pasado y proyecto social*. Barcelona.
- Hernández Sandoica, E. (2004). *Tendencias historiográficas actuales. Escribir historia hoy*. Akal, Madrid.
- Moradiellos, E. (2001). *Las caras de Clío. Una introducción a la Historia, Siglo XXI*, Madrid.
- Sánchez Marcos, F. (2012). *Las huellas del futuro. Historiografía y cultura histórica en el siglo XX*. Edicions i Publicacions de la Universitat de Barcelona, Barcelona.
- Peiró, I. (2013). *Historiadores en España*. Prensas Universitarias de Zaragoza, Zaragoza.
- Simón, A. (dir.) (2011). *Tendències de la historiografia catalana*. PUV, València.

Eines digitals (selecció bàsica)

1. Dicionaris

- Liddell & Scott (grec-anglès) <http://philolog.us/>
- Bally (grec-francès) https://www.lexilogos.com/grec_ancien_dictionnaire.htm
- Lewis & Short (llatí-anglès) <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/resolveform?redirect=true&lang=Latin>
- Gaffiot (llatí-francès) <http://www.lexilogos.com/latin/gaffiot.php>

2. Repertoris de textos i obres enciclopèdiques

- Perseus <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/>
- The Latin Library <http://www.thelatinlibrary.com/>
- Greek and Roman authors on Lacus Curtius <http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/home.html>
- The Internet Classics Archiv <http://classics.mit.edu/index.html>
- Daremberg-Saglio <http://dagr.univ-tlse2.fr/sdx/dagr/index.xsp>
- Recursos per als Estudis Clàssics
http://clasicas.usal.es/portal_recursos/index.php?option=com_content&view=category&id=14:coltextos&Itemid=1

3. Fonts

- Euclides <http://stel.ub.edu/filologiagrega/electra/euclides/index.htm>
- Titus Cyberbit Unicode <http://titus.fkidg1.unifrankfurt.de/unicode/tituut.asp>